

the performance, because the plein-air practice and in the end provides plenero exhibition.

Key words: plein air, art students, vocational training, painting.

Стаття надійшла до редакції 10.02.2017 р.

Прийнято до друку 30.02.2017 р.

Рецензент – к. пед. наук, доц. Саєнко Т. В.

УДК [792.82:37.036]376

О. В. Шаров

**МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ХОРЕОГРАФІЇ УЧНЯМ
З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ (З ДОСВІДУ „STRING THEORY
CHARTER SCHOOLS”, м. ФЛАДЕЛЬФІЯ, США)**

Усвідомлення суспільством необхідності створення рівноправних умов для соціальної адаптації всіх громадян, незалежно від їх психічного й фізичного стану, зумовлює зміщення в термінологічній перспективі акценту з певних вад, відхилень або обмежених можливостей осіб від існуючих норм на їх особливі потреби, що дозволяє запобігти антигуманному – принизливому й дискримінаційному розподілу людей на повноцінних та неповноцінних.

Актуальною у контексті ліквідації різноманітних бар'єрів для максимального розкриття освітнього потенціалу кожного громадянина є розробка новітніх специфічних і гнучких підходів до навчання й виховання осіб з особливими освітніми потребами.

Проблеми диференційованої (у спеціальних навчальних закладах), інтегрованої (у спеціальних класах або групах у звичайних навчальних закладах) та інклюзивної (разом зі звичайними учнями або студентами) освіти досліджували фахівці з різних країн – Є. Баєнська, А. Баталов, Г. Бівер, Л. Блинова, О. Буторина, Т. Варенова, Л. Волкова, А. Головата, Е. Гофман, В. Жуков, К. Вальтер-Клозе, Н. Малофєєв, Д. Мітчел, Н. Назарова, М. Нікітіна, А. Пасторова, М. Староверова, А. Сунцова, Л. Уфімцев та ін. Аналіз наукової літератури та реальної освітньої практики свідчить, що подальшого вивчення ще потребує питання інклюзивної освіти дітей і молоді з особливими потребами в загальноосвітній школі, а також обмін провідним практичним досвідом у цій галузі. У зв'язку з вищезазначеним метою цієї публікації обрано висвітлення досвіду викладання хореографії учням з особливими потребами в Школі виконавських мистецтв (Performing Art Charter School), що входить до структури загальноосвітньої школи „String Theory

Charter Schools” м. Філадельфія (штат Пенсильванія, США).

У „String Theory Charter Schools” навчаються більш ніж 2500 учнів у чотирьох відділеннях, що розташовані у місті Філадельфія у штаті Пенсильванія. Учні, що відвідують цю школу, походять з різного соціально-економічного середовища, мають різний рівень підготовки та здібностей до навчання.

Політика школи спрямована на гармонійний розвиток учнів відповідно до індивідуальних можливостей і потреб кожного з них. При цьому приблизно 20% учнів офіційно визнані як такі, що мають особливі потреби і навчаються за індивідуальною програмою. Для кожного з них розробляється програма з урахуванням їх можливостей. У частини учнів не вистачає необхідних навчальних та соціальних навичок, вони не мають необхідної невербальної підготовки, яка потрібна для ефективної участі у навчальному процесі. Деякі з них не володіють у достатній мірі засобами регуляції власних емоцій та навичками взаємодії з іншими учнями на відповідному віку рівні.

Такі учні часто мають проблеми з концентрацією та самоконтролем у класній кімнаті, що призводить до порушення дисципліни, наприклад, вони можуть штовхати інших учнів, коли вони стоять у лійці, або опиратися виконанню вказівок та завдань учителя. Учні з особливими потребами можуть часто отримувати зауваження у класі, інколи піддаватися остракізму однолітками, потенційно вони можуть бути виключеними з групової діяльності. Дітям з особливими потребами, що стикаються з проблемами у навчанні, заняття хореографією дають можливість стати більш успішними учнями і піднятися на новий рівень у шкільному середовищі.

Учитель хореографії має унікальну можливість безпосередньо впливати на поведінку та рухи учнів, що страждають на розлад уваги та гіперактивність. Добре організовані заняття з хореографії, що створюють сприятливі умови для навчання та приносять задоволення учням, дають їм можливість краще контролювати своє тіло, розвивати невербальні навчальні та необхідні соціальні навички.

При створенні планів з хореографічних занять для учнів з особливими потребами важливо переконатися, що кожен учень має індивідуальну програму занять, і включити її до учнівських завдань на уроках хореографії. Працюючи разом як одна команда зі шкільними психологами, учителями спеціальної підготовки, усіма учителями школи, викладачі з хореографії мають бути впевненими, що навчання підходить кожній дитині.

У навчанні хореографії дітей з розладом уваги та гіперактивністю, особливо на заняттях балетом у „String Theory Charter School”, колектив викладачів-хореографів досяг певного успіху, використовуючи такі правила:

1. Заняття повинні проходити у приміщенні, де ніщо не відвертає увагу учня, ані візуально, ні на слух, ні фізично.

2. Слід зазначити вихідне положення, наприклад, намалювати „X” на підлозі, щоб учням було легше зорієнтуватися та самим проконтролювати свої позиції. „X” має бути достатньо великим, щоб діти могли його бачити.

3. Коли пропонуються творчі завдання та розвиваються навички, слід уникати змагань між учнями, вони повинні сконцентруватися на собі, а не на змаганні з іншими.

4. Краще давати короткі завдання на виконання певних рухів, ніж довгі вправи. Краще використовувати слова-підказки, ніж довгі пояснення. Наприклад, слово-підказка для балетного терміну *chasse* може бути *chasing* (гонитва). Або, ще один приклад, використання звуконаслідувального „няв-няв” при поясненні учням руху *pas de chat*.

5. Доцільним є також заохочення учнів з розладом уваги та гіперактивністю ставати з одного чи іншого кінця першого ряду на заняттях. Це дозволить їм уникнути тісноти, а їхня увага буде менше відвертатися, бо перед ними не буде їх однокласників.

6. Дуже добре, коли учні рахують вголос разом з учителем, це дозволяє їм сконцентруватися і відчувати упевненість у собі (це стосується всіх учнів).

7. У школі використовується комплексний підхід, коли пропонується нове завдання або вивчається новий рух. Спочатку викладач описує завдання, надає учням слуховий ключ, потім демонструє завдання, надає учням візуальний ключ. Це можуть бути рисунки або відео (чудово, якщо є можливість використовувати у класі YouTube). І, нарешті, слід переходити до практики.

8. Спочатку пропонується працювати без музики, бо для деяких учнів буде важко одночасно сприймати на слух слова та пояснення учителя і слухати музику. Бажано не використовувати музику зі словами, наприклад, пісню „Happy Birthday”, бо дитина може бути збентежена і не зрозуміє, на чому вона має сконцентруватися, на словах пісні, поясненнях учителя чи на самій музиці.

9. Запам’ятати та зрозуміти поняття „midline” (середня лінія) важко, тому спочатку треба запропонувати учням декілька простих рухів через „midline” до того, як додати комбінації та вправи, що вимагають більш досконалих навичок. Позначки на підлозі стрічками іншого кольору допоможуть учням наочно зрозуміти розташування центру та діагоналей при виконанні вправ у залі.

10. Поняття „mirror effect” (дзеркальна дія) може бути проблематичним для учнів у відношенні рухів вправо/вліво. Ми радимо використовувати на заняттях кольорові браслети або стрічки на зап’ястку або щиколотку як для вчителя, так і для учнів. Це дозволить їм правильно

виконувати рухи, слідкуючи один за одним та за вчителем. Ця техніка може бути дуже корисною при вивченні *port de bras*, коли вчитель стоїть перед класом і показує, що треба робити, або при вивченні таких кроків як *chasse*, або при роботі біля станка з дітьми, що не знають, де у них права, а де ліва рука.

11. Треба пам'ятати про переважання дивергентного мислення над конвергентним для того, щоб допомогти дитині позбутися страху зробити невірний вибір. Для цього доцільно розбивати крок або комбінацію на менші сегменти. Наприклад, можна розбити *pas de chat* на менші сегменти: малий крок, *plie*, *passé* правою ногою, *passé* лівою ногою, опустити стопу перш ніж з'єднати повний крок, повторити все багато разів.

12. При вивченні необхідної термінології, спершу потрібно зачитати тести учням. Слід використовувати різні типи тестів: вибір правильної відповіді з декількох запропонованих, заповнення прогалин шляхом вибору з наданого переліку слів, питання, де використовуються візуальні матеріали (картинки), які пояснюють поняття, наприклад, п'ять основних позицій. Для деяких учнів, можливо, потрібно буде змінити розмір тексту, зробити його більшим та менш скупченим.

13. Слід постійно підбадьорювати учнів, хвалити їх, послідовно закріплювати та повторювати матеріал. Учні потребують почуття впевненості, повторення матеріалу та похвала учителя допомагають їм отримати це почуття.

Отже, учитель хореографії відіграє унікальну роль у роботі з учнями, що визнані школою як такі, що мають особливі потреби. Учні з особливими потребами можуть страждати на розлад уваги, мати гіперактивність або якісь інші проблеми, вони часто не можуть добре навчатись з багатьох шкільних предметів, але, як свідчить розглянутий досвід, за умов використання спеціальних педагогічних технологій, досягають певного успіху в балетному класі. Якщо учитель розвиває ті здібності, що має учень з особливими потребами, підбадьорює його, можливості останнього як учня зростають і він стає впевненим членом шкільного товариства. Усі вчителі повинні використовувати індивідуальний та диференційований підхід до викладання у школі ХХІ століття. Підхід „один розмір на всіх” більше не працює стосовно учнів, що приходять сьогодні до школи.

Література

1. Byrnes J. Minds, Brains and Learning // J. Byrnes. – New York: Guilford Press, 2001. – 214 pp. **2. Harvey C. Parker. Accommodations Help Students with Attention Deficit Disorders** // Harvey C. Parker. – URL: http://www.addwarehouse.com/shopsite_sc/store/html/article4.htm **3. Mather N. Woodcock-Johnson III: Reports, Recommendations and Strategies** //

N. Mather, L. Jaffe. – New York: John Wiley and Sons, 2002. – 528 pp. – URL: <https://individualizedassessment.files.wordpress.com/2011/10/wjiii-recom-mendations.pdf> 4. **McCarney S.** The Attention Deficit Disorders Intervention Manual // S. McCarney. – Columbia, Missouri: Hawthorne Educational Services, 1994. – 345 pp. 5. **Seaman J.** Interventions For Cognitive And Academic Deficits: A Compendium of Accommodations and Instructional Strategies Corresponding to Woodcock-Johnson III Cognitive and Achievement Clusters // J. Seaman. – URL: <http://www.burke.k12.nc.us/curriculum/EC2/Administrative%20Directives/Interventions%20for%20Cognitive%20and%20Academic%20Deficits.pdf> 6. **Seaman J.** Teaching Kids to Learn: An Integrated Study Skills Curriculum for Grades 5-7 // J. Seaman. – Longmont, Colorado: Sopris West, 1996. – 146 pp. 7. **Segal J.** Teaching Students with ADD / ADHD: Tips for Teachers to Help Students with ADD / ADHD Succeed at School // Jeanne Segal, Melinda Smith. – URL: <http://www.helpguide.org/articles/add-adhd/teaching-students-with-adhd-attention-deficit-disorder.htm> 8. **Shapiro E.** Academic Skills Problems: Direct Assessment and Intervention / E. Shapiro. – Second Edition. – New York: Guilford Press, 1996. – 315 pp. – (Guilford School Practitioner Series). 9. Theresa Purcell Cone. Strategies For Modifying Dance Instruction For Students With Disabilities // Theresa Purcell Cone. – URL: <http://users.rowan.edu/~conet/APE/dance-modifications.html>

Шаров О. В. Методика викладання хореографії учням з особливими потребами (з досвіду „string theory charter schools”, м. Філадельфія, США).

У статті розкрито основні положення спеціальної методики викладання хореографії учням з особливими потребами, зокрема з розладом уваги та гіперактивністю. Аналіз методики здійснюється за результатами роботи викладачів Школи виконавських мистецтв (Performing Art Charter School) м. Філадельфія (Пенсильванія, США). Методика складається з тринадцяти постулатів. Надаються конкретні рекомендації для занять з дітьми початкового рівня навчання. Наголошується на тому, що учитель хореографії відіграє унікальну роль у роботі з учнями, що визнані школою як такі, що мають особливі потреби. Учні з особливими потребами можуть страждати на розлад уваги, мати гіперактивність або якісь інші проблеми, вони часто не можуть добре навчатись з багатьох шкільних предметів, але, як свідчить розглянутий досвід, за умов використання спеціальних педагогічних технологій, досягають певного успіху в балетному класі.

Ключові слова: хореографія, навчання танцю, методика викладання, діти з особливими потребами, синдром розладу уваги, гіперактивність.

Шаров А. В. Методика преподавания хореографии ученикам с особыми потребностями (из опыта „String theory charter schools”, г. Филадельфия, США).

В статье раскрыты основные положения специальной методики преподавания хореографии ученикам с особенными потребностями, в частности с расстройством внимания и гиперактивностью. Анализ методики проводится по результатам работы преподавателей Школы исполнительских искусств (Performing Art Charter School), входящей в структуру „String theory charter schools” г. Филадельфия (Пенсильвания, США). Даются конкретные рекомендации для занятий с детьми начального уровня обучения. Акцентируется внимание на том, что учитель хореографии играет уникальную роль в работе с учащимися, признанными школой как те, что имеют особые потребности. Учащиеся с особыми потребностями могут страдать расстройством внимания, иметь гиперактивность или какие-либо другие проблемы, они часто не могут хорошо учиться по многим школьным предметам, но, как свидетельствует рассмотренный опыт, при использовании специальных педагогических технологий, они достигают определенного успеха в балетном классе.

Ключевые слова: хореография, обучение танцу, методика преподавания, дети с особенными потребностями, синдром расстройства внимания, гиперактивность.

Sharov A. V. Methods of teaching choreography to students with special needs („String theory charter schools”, Philadelphia, USA).

In the article basic provisions of the special methods of teaching choreography to students with special needs, in particular with attention deficit disorder and hyperactivity. Analysis technique is the result of work of teachers of the School for the performing arts (Performing Art Charter School), part of the „String theory charter schools”, Philadelphia (PA, USA). Gives specific recommendations for children in primary level of education. The methods consists of thirteen postulates.

Focuses on the fact that the teacher of choreography plays a unique role in working with students recognized by the school as those that have special needs. Students with special needs can suffer from attention deficit disorder, hyperactivity or have any other problems, they are often unable to learn well in many school subjects, but, as evidenced by the experience when using special teaching techniques they achieve some success in ballet class.

It is presumed that if the teacher develops those abilities which a student with special needs, encourages him, the possibility of the last grow and he becomes a confident member of the school society. All teachers must use the individual and differentiated approach to teaching in the school of the XXI century. The approach of „one size fits all” approach no longer works in

relation to students who come to school today.

Key words: choreography, teaching dance, teaching methods, children with special needs, attention deficit disorder, hyperactivity.

Стаття надійшла до редакції 10.02.2017 р.

Прийнято до друку 30.02.2017 р.

Рецензент – д. мист., проф. Сташевський А. Я.

УДК 37.032

А. О. Михайлова

ФОРМУВАННЯ МУЗИЧНО-ІНТОНАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО МУЗИКАНТА: ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Сучасна система освіти в Україні характеризується глибокими змінами, зумовленими новими концептуальними підходами до реформування всіх її ланок, зростанням вимог до рівня підготовки фахівців, компетентність яких має сьогодні відповідати світовим стандартам. Завдання, поставлені перед сучасною освітою, вимагають відповідних змін і в професійній підготовці майбутніх фахівців у галузі музичної культури. Їх освітній потенціал повинен бути фундаментальним, збагачуватися шляхом засвоєння музично-теоретичних знань і виконавських умінь.

Проблеми музичної освіти у вищій школі є предметом дослідження багатьох вчених. Науковці вивчали питання музично-педагогічної підготовки (С. Борисова, Р. Осипець, О. Рудницька, Г. Падалка, Л. Хлебнікова та ін.), формування виконавської майстерності музиканта-інструменталіста (О. Андрейко, М. Давидов, О. Станко, І. Сташевська, І. Яценко та ін.), розвитку виконавської культури вокаліста (Н. Гребенюк, Л. Дмитрієв, М. Єгоричева, А. Кисильов, І. Колодуб, М. Кондратюк та ін.) тощо.

Важливим завданням у процесі професійної підготовки студентів музичних спеціальностей є формування їх музично-інтонаційної культури, рівень якої є одним із ключових критеріїв оцінки їх готовності до музично-виконавської й музично-педагогічної діяльності. Але, як свідчить здійснений аналіз фахової літератури, ця проблема є поки що недостатньо розробленою у вітчизняному науковому просторі. Метою цієї публікації є виявлення на основі термінологічного аналізу сутнісних характеристик музично-інтонаційної культури музиканта.

Музично-інтонаційна культура музиканта є складовою його загальної та, зокрема, музичної культури.